

THORDAY ATTILA:

A „MEGISMERÉS” ILLETVE AZ „ISMERET” FOGALMA

A CORPUS PAULINUMBAN

1. A *ginwskw* – *epignwskw* a „Corpus Paulinum”-ban

A szótárak és kommentárok egybehangzó tanúsága szerint az „ismeret”, megismerést”, felismerést” jelentő *epignwsij* főnév a *gnwsij* nyomósított, dinamikusabb változatának tekinthető, csakúgy mint annak *epignwskw* (*epi*, *ginwskw* összetételű) igei változata.¹ Mivel ez a meghatározás számunkra nem kielégítő, ezért a következőkben a megismerés tárgyát és módját tanulmányozzuk azokban az újszövetségi írásokban, amelyek Pál apostol nevéhez fűződnek.

1. a) Az *epignwskw* ige előfordulásai

Pál apostol az ember felelősségét hangsúlyozza, amikor a Rómaikhoz írt levelében így fogalmaz: *Ők ugyanis fölsimerték Isten rendelkezését* (1,32: *oi tinei to dikaiwma tou/ qeou/ epignontej*). Mivel a mózesi törvény nélkül élő pogányokat a lelkiismeretük belső szava figyelmezteti (vö. 2,14-15), így ők is felelősek tetteikért: *hogy akik ilyeneket cselekszenek méltók a halálra* (1,32). Nem pusztán intellektuális ismeretről van tehát szó, hanem az ember személyes elkötelezettségéről Teremtője és a teremtett rend iránt.²

Az *Istentől eredő Lélek* (1Kor 2,12) sokféle megnyilvánulása között Pál apostol szerint fontos helyet foglal el a *tudás adománya* (12,8: *logoj gnwsewj*), annak ellenére, hogy amúgy is töredékes tudásunk egyszer véget ér (vö. 13,9.10.12).³

Az embernek nem elméleti tudásra van leginkább szüksége, hanem a „megkülönböztetés adományára”, amelynek segítségével el tud igazodni a mindennapi életben, hogy a rosszat elvesse és a jót válassza (vö. 1Kor 2,10-16; 1Tessz 5,19-22).⁴ Aki engedi magát Isten Szentlelkétől vezetni, az minden hívőnek példaképe lehet: *Becsüljétek meg az ilyeneket!* (1Kor 16,18: *epiginwskete ouw touj*

---

¹ VARGA Zs.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest 1992, 174-175 és 350-351; BAUER'S, W.: *A Greek-English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature*, Chicago 1979, 291; ZORELL, F.: *Lexicon Graecum Novi Testamenti*, Paris 1961, 481. Amikor Rudolf BULTMANN kimutatja, hogy az újszövetségi koiné görög nyelvben már alig lehet különbséget tenni az igekötővel vagy anélkül szereplő *ginwskw* jelentése között, példáit az evangéliumokból meríti: Mk 2,8 és 8,17; Mk 5,30 és Lk 8,46; Mk 6,33.54 és Lk 9,11; Mt 7,16.20 és Lk 6,44; Mt 11,27 és Lk 10,22; Lk 24,31 és 24,35. Vö. BULTMANN, R.: „*ginwskw*”, *TWNT*; ill. *Bible Key Words*, New York 1958, 38.

² Vö. *Nem méltatták Isten arra, hogy megtartsák ismeretükben* (*ouk edokimasan ton qeon ecein en epignwsei*)..., ezért tele vannak mindenféle hamissággal, gonosszággal, kapzsisággal, viszálykodással, álnoksággal, rosszindulattal; *besúgók, rágalmozók, istengyűlölők, gőgösek, dicsekvők, találékonyak a rosszban, szüleik iránt engedetlenségűk, kíméletlenek, szőszegők, szeretetlenek és irgalmatlanok* (Róm 1,28-31).

³ Érdemes fölfigyelni a szóhasználatra: a jelenlegi, töredékes tudásunkról írva Pál apostol következetesen a *gnwsij* főnevet és az igekötő nélküli *ginwskw*-t használja.

⁴ Vö. Lk 10,16; Jn 10,4-5.

toiou touj) – buzdít az apostol.⁵ Az ember értékét tehát az adja, hogy milyen mértékben *hasonlít (Isten) Fia képmásához* (Róm 8,29: *summor fouj thj eikonoj tou/ uiou/ autou*).

Amikor személyét támadások érik, lelkiismeretének tanúságára hivatkozva így ír az apostol: *Isten egyszerűségével és őszinteségével, nem testi bölcsességgel, hanem Isten kegyelmével jártunk ebben a világban, kiváltképpen pedig köztetek* (2Kor 1,12):

A		en aplotthti kai. eil ikrineia tou/ qeou
	íkaiθ ouk	
B		en sofia sarkikh
	al IV	
C		en cariti qeou

A fenti mondatszerkezeti törések világossá teszik, hogy a **B** az **A**-val, a **C** a **B**-vel áll szemben, valamint, hogy az **A** és **C** párhuzamban állnak. Ezek szerint Szent Pál és munkatársai nem emberi okosságra,⁶ hanem elsősorban Isten sokféle erejére támaszkodva hirdetik *Krisztus evangéliumát* (2Kor 10,14). Az isteni módszerek (*egyszerűség és őszinteség*) által a korintusi hívők már megértették az apostoli tanítást, de további megértésre szorúlnak (vö. 2Kor 1,13: *el pizw de. oñti elw| telouj epignwsesqe*). Olyan megértési folyamattal állunk tehát szemben, amely e világban mindvégig töredékes, de a szentek Istennél elnyerik a megismerés teljességét.⁷

*Krisztus követségében járva*⁸ az apostolok látszólag nem birtokolnak semmit, mégis minden az övék;⁹ az emberek szemében jelentéktelenek, Isten előtt azonban *jól ismertek* (2Kor 6,9: *epiginwskomenoi*).

A Krisztushoz tartozás azonban kötelezettségekkel jár; Pál apostol kemény szavakkal kéri számon a korintusi egyház tagjait: *Nem ismeritek fel magatokon, hogy Jézus Krisztus bennetek van?* (2Kor 13,5: *ouk epiginwskete eautouj oñti wlsouj Cristoj en umih*).

A Kolosszében élő híveknek hátalattal szívvel írja az apostol, hogy a Szentlélek ereje és kiáradása által¹⁰ sokan *igazában fölismerték Isten kegyelmét* (Kol 1,6: *epegnwte thn carin tou/ qeou/ en al hqeia|*).¹¹

---

⁵ Sztefanász és házanépe, akik keresztségük után (vö. 1Kor 1,16) a szentek szolgálatára adták magukat, megérdemlik, hogy a közösség tagjai engedelmesek legyenek nekik (vö. 1Kor 16,16). Vö. *Legyetek a követőim, amint én is Krisztus követője vagyok!* (1Kor 11,1).

⁶ *Mi nem olyanok vagyunk* – munkatársai nevében is vallja Pál apostol –, *mint sokan, akik nyereszkednek Isten igéjével, hanem mint akik tiszta szívből szólunk Isten előtt Krisztus által* (2Kor 2,17); *A mi levelünk ti vagytok, amely szívünkbe van írva, amelyet ismer és olvas minden ember* (3,2: *epistolh. himwh uimeij este| eggegrammenh en taij kardiaij himwh| ginwskomenh kai. anaginwskomenh upo. pantwn anqrwpwn*).

⁷ Vö. *Tudásunk csak töredékes, I' töredékes a prófétálásunk is, / de amikor eljön a beteljesedés, I' ami töredékes, véget ér... / Most csak töredékes a tudásom, / akkor majd úgy ismerek, ahogy én magam is ismertem vagyok.* (1Kor 13,9.10.12)

⁸ 2Kor 5,20; vö. *Isten akaratából* (2Kor 1,1), az ő *Új szövetségének szolgálatában* (3,6; vö. 4,1; 6,4).

⁹ Vö. *Úgy ajánljuk magunkat, mint Isten szolgálói... / mint ismeretlenek és jól ismertek, / mint halálra váltak és, íme, mint élők, / mint megfenyítettek és meg nem öltek, / mint szomorkodók, de mindig örvendezők, / mint szegények, de sokakat gazdagítók, / mint akiknek nincsen semmijük, és akiké mégis minden.* (2Kor 6,4.9-10)

¹⁰ Vö. 1Tessz 1,5; 2Kor 3,3.

¹¹ Az Újszövetség legkésőbb keletkezett írásában (János evangéliumában és a lelkipásztori levelekben) megfigyelhető, hogy a hit tárgya az igazság; pl. *Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és eljusson az igazság ismeretére* (1Tim 2,4); *... a hívők, akik fölismerték az igazságot* (1Tim 4,3); *... hátha megadja nekik Isten a bűnbánat kegyelmét, hogy fölismerjék az igazságot...* (2Tim 2,25; vö. 2Tim 3,7).

Eddigi eredményeinket teküntsük át az alábbi táblázat segítségével:

idézet	vonatkozó valóság
Róm 1,32	<i>megismerték Isten rendelkezését</i>
1Kor 13,12	<i>Istent úgy fogjuk ismerni, ahogyan ismertek vagyunk</i>
1Kor 14,37	<i>az apostol parancsát úgy kell tudomásul venni, mint Isten rendelkezését</i>
1Kor 16,18	<i>elismerni és megbecsülni „Isten embereinek” értékét</i>
2Kor 1,13-14	<i>megérteni, hogy Pál és munkatársai Isten kegyelméből működnek</i>
2Kor 6,9	<i>Istentől ismertnek lenni</i>
2Kor 13,5	<i>fölsismerni magunkban Krisztus jelenlétét</i>
Kol 1,6	<i>Isten kegyelmének fölsismerése igazságban</i>
1Tim 4,3	<i>az igazság megismerése a hit misztériumát jelenti</i>

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a „Corpus Paulinum”-ban az *epignwskw* ige mindannyiszor Istennel kapcsolatos megismerésre vonatkozik: Isten, aki teljesen ismeri az embert, illetve az ember, aki Istent és rendelkezéseit töredékesen és fokozatosan ugyan, de felismeri.

1. b) A *ginwskw* ige előfordulásai:

A *ginwskw* ige mintegy ötvenszer fordul elő a legkülönbözőbb összefüggésben a páli levélgyűjteményben: *fölsismerték Istent* (Róm 1,21: *gnontej ton qeon*); az ő *akarátát* (2,18: *ginwskwej to. qelhma*) és törvényét (vö. 7,1); Pál apostol megvallja, hogy tudomása se lenne a bűnről a törvény ismerete nélkül (vö. 7,7: *thn amartian ouk egnwn eiv mh. dia. nomou*), és sokszor azt sem érti, mit miért tesz (vö. 7,15).

Az apostol figyelmeztet, hogy meglévő ismereteink ne tegyenek fölfuvalkodottá, mert szerinte az igazi tudás annak beismerésében áll, hogy milyen sokat nem tudunk (vö. 1Kor 8,2). Amint a dallam fölsismerésének elengedhetetlen föltétele, hogy a hangszerek hangjai megkülönböztethetők legyenek, úgy van ez a nyelvek adományával is (vö. 14,7.9).

A korintusi híveknek föl kell ismerni az apostol irántuk tanúsított szeretetét (vö. 2Kor 2,4), ő pedig meggyőződhetne megbízhatóságukról (vö. 2,9).

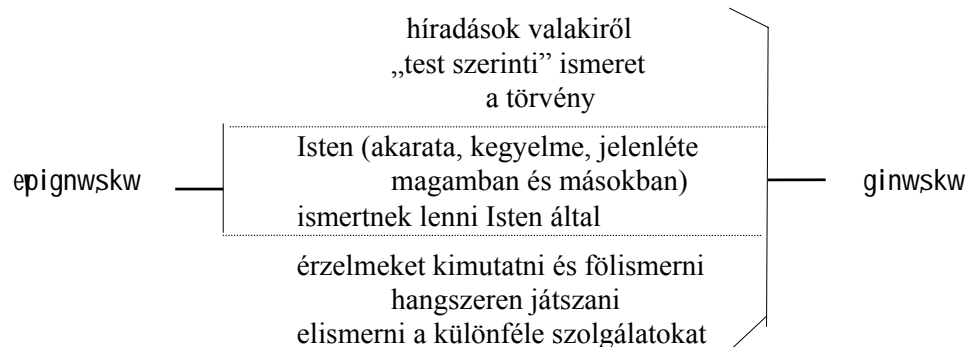
Miután Krisztust sem csupán test szerint ismerjük, hanem a hitben szemléljük, úgy az embertársakat (vö. 2Kor 5,16) és az erkölcsi értékeket sem testi szempontok alapján kell elbírálni (vö. Ef 5,5: *ginwskontej*).

A *ginwskw* ige szerepel továbbá az emberekről szóló híradások kontextusában,¹² valamint egyes buzdításokban, mint például: *A ti szelídségetek legyen ismert minden ember előtt!* (Fil 4,5: *to. epieikej umwh gnwshqhtw pasin anqrwpoij*); *Azt pedig tudd meg, hogy az utolsó napokban nehéz idők jönnek* (2Tim 3,1; vö. 1,18).

Megállapíthatjuk tehát, hogy a *ginwskw* ige szemantikai tere messze meghaladja az Istennel kapcsolatos megismerést kifejező *epignwskw* ige jelentéskörét.

¹² Pl. Ef 6,22; Kol 4,8; Fil 1,12; 2,19.22 stb.

Összefoglaló állításunkat az alábbi ábrával szemléltetjük:

2. Az epignwsij – gnwsij a „Corpus Paulinum”-ban

Először áttekintjük az Ef 1,17-ben szereplő epignwsij szó előfordulásait a páli levélgyűjteményben, majd az előzőkhöz hasonlóan összehasonlítást teszünk az epignwsij és a gnwsij szavak szemantikai tere között.

Elsőként a Rómaiakhoz írt levelet olvassuk: az 1,28-ban (a 32. versnek megfelelően, ahol az epignwskw ige olvasható) az istenismeret fogalmát az epignwsij szóval jelöli az apostol.

A továbbiakban a megigazulásról a következőképpen tanít az apostol: *A törvény tettei által ugyanis senki meg nem igazul előtte, sőt a bűn megismerése is a törvény által történik* (3,20: dia. gar nomou epignwsij amartiaj).¹³ A bűn megismerése itt nyilvánvalóan nem elméleti tudást, hanem gyakorlati tapasztalatot jelent. *A törvény nélkül a bűn halott* (7,8), vagyis képtelen hatást kifejteni; az ember csak a parancsolat megismerése után kapott ösztönzést arra, hogy szembeszegüljön Istennel. Minden ember (hā’ādām) közös tapasztalatát fogalmazza meg az apostol, amikor így ír: *Magam sem tudom, hogy mit teszek* (7,15: gar katergazomai ouw ginwskw). Az ember nem úgy él, ahogy szeretne: eszménye és reális élete között szakadék van.¹⁴ Amint az igaz ember már mostantól fogva magában hordozza a *Lélek zsengeit* (8,23), úgy a bűnös is a halált. Szent Pál ugyanis azt írja: *A bűn zsoldja a halál* (6,23), ahol a ομννια szó rendszeres illetményt jelent.¹⁵ A 3,20-ban olvasott *bűn megismerése* (epignwsij amartiaj) tehát az Istennel való szakítás gyökerének és szerteágazó következményeinek feltérképezését fejezi ki.¹⁶

¹³ E mondat közvetlen szövegkörnyezetében hatszor szerepel a „törvény” szó: Oidamen de. ołti oša o nomoj legei toij en tw|nomw|lalei(iħa pah stoma fragh|kai. upodikoj genhtai paj o kosmoj tw|qew| dioti ex ergwn nomou ouw dikaiwqhsetai paša sarx enwpion autou(dia. gar nomou epignwsij amartiaj) Nuni. de. cwrij nomou dikaiosunh qeou/ pefanerwtai marturoumenh upo. tou/ nomou kai. twh profhtwh. (Róm 3,19-21) Bár Szent Pál sokféle összefüggésben használja a nomoj szót, mint például *Krisztus törvénye* (Gal 6,2), vagy a *Lélek törvénye* (Róm 8,1), mégis amikor röviden csak „törvényről” beszél, akkor a mózesi törvényekre utal. Vö. GUTBROD, W.: „nomoj”, in *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament* IV. kötet, 1990.

¹⁴ „Ez a belső meghasonlottság egyrészt a bűn hatalmát mutatja az ember felett, másrészt kétségtelenül bizonyítja, hogy a törvény e konfliktus egyik fenntartója anélkül, hogy képes lenne az embert a bűn uralma alól kiszabadítani.” FARKASFALVY D.: *A Római levél*, bevezetés, fordítás és magyarázat, Prugg Verlag, Eisenstadt 1983, 87.

¹⁵ Vö. *A keresztről szóló beszéd bolondság ugyan azoknak, akik elvesznek* (apol lumenoi), *de nekünk, akik üdvözülünk* (swzomenoi), *Istennek ereje* (1Kor 1,18; vö. 2Kor 2,15-ben ugyanezen igék szintén jelen időben).

¹⁶ Vö. SULLIVAN, K.: epignwsij in the Epistles of St Paul, *Analecta Biblica* n° 17-18, Roma 1961, 407.

A hit fontosságáról tanítva Szent Pál a pogányokat szembeállítja a zsidókkal: a pogányok képesek megragadni az igazságot (vö. 9,30), míg a zsidókat bár Isten iránti buzgóság jellemzi, *mégsem (a helyes) ismeret szerint* (10,2: αἰὶν κατὰ ἐπίγνωσιν) élnek.¹⁷ Az itt olvasható ἐπίγνωσις Isten ismeretére vonatkozik amennyiben párhuzamban áll az ugyanebben a mondatban szereplő *Isten iránti buzgósággal* (ζηλοῦν θεοῦ), valamint „az igaz”, „a helyes” ismeretről szól, amint a következő versben erre találunk utalást: *Félreismerik ugyanis az Istentől származó megigazolást* (ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην). A rákövetkező versben az apostol Krisztust állítja a középpontba, mondván: *A törvény végcélja Krisztus, minden hívő megigazolására* (10,4). Határozottan állítja, hogy Isten helyes megismerése csak Krisztusban válhat teljessé; Krisztus elutasítása tehát Isten lényegi „félreértését” (ἀγνοοῦντες) jelenti.

A Római levél után most az ún. „fogságból írt leveleket” tekintjük át az ἐπίγνωσις szó előfordulásai szempontjából. A Filippiekhez írt levél 1,10-ben az apostol azért fohászkodik, hogy *a szeretet mind inkább¹⁸ gazdagodjék bennetek ismerettel és teljes megértéssel* (ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἐπιμαλῶν καὶ μαλῶν περὶ σεαυτοὺς ἐν ἐπίγνωσει καὶ πασῶν αἰσθησεῖ). Ez esetben a *megértés* (αἰσθησις) az erkölcsi értékek megkülönböztetésére irányul,¹⁹ ti. hogy „megítélhessék, mi a helyes”, és hogy így „tiszták és kifogástalanok legyenek” (vö. 1,10). Tehát a szeretet az ismeretek és a teljes megértés által gazdagodik, ami elősegíti a helyes döntéseket, ami pedig a tiszta és feddhetetlen életmódra vezet (vö. 4,8; Róm 12,2).²⁰

A Kolosszei levélben az apostol olyan ismeretekért fohászkodik, amelyek *lelki* (1,9: pneumatikoj) vagyis természetfeletti jellegűek, és mint ilyenek, nem pusztán *bölcselkedéssel* (2,8: διαθηγιλοσοφίαι) sajátíthatók el.²¹

Az apostol olvasóiért könyörög, mondván: *teljetek el az ő (Isten) akarátának ismeretében, minden lelki bölcsesség és belátás révén* (1,9: πληρωθητε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πασῶν σοφίαι καὶ συνέσει pneumatikῶν), és *növekedjétek az Isten ismeretében* (1,10: αὐξανόμενοι τῆ ἐπίγνωσει τοῦ θεοῦ). Az apostol fohászja azonban nem áll önmagában, hanem szoros összefüggésben azzal, amit előtte elmondott; ezt bizonyítja a mondatkezdő *Ezért tehát* (1,9: Δια τούτο) szófordulat. Miután Epafrász beszámolt a kolosszei egyház szeretetben megvalósuló lelki fejlődéséről (szó szerint: ἀγαπῶν ἐν πνευματικῶν), az apostol a szeretet kibontakozásáért könyörög, amit az istenismeret bővülésében lát biztosítottnak. A Fil 1,9-hez hasonlóan tehát itt is a szeretet képezi a növekvő istenismeret alapját.

---

¹⁷ „Önmagukra akarják alapozni azt, ami csak Istentől jöhet; saját maguk akarják elérni azt, ami csak ajándékként lehet az övék. A törvényből jövő megigazolás az ‘önüdvözítés’ módszere, amit a magát felmagasztalni, önnön erkölcsét és létalapját megteremtteni akaró ember választott magának.” FARKASFALVY D.: *A Római levél*, Eisenstadt 1983, 130.

¹⁸ A perisseuon ige olvasható a Csel 16,5-ben is a következő kontextusban: *Az egyházak megerősödtek a hitben, és híveik száma napról napra gyarapodott.*

¹⁹ Vö. VARGA Zs.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Budapest 1992, 23.

²⁰ Az apostol gondolatmenetét a következőképpen vázoljuk: ἡ ἀγάπη → ἐπίγνωσει καὶ πασῶν αἰσθησεῖ → τὸ δοκιμαζεῖν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα → εἰς ἰκρίνειν καὶ ἀποσκοπεῖν.

²¹ Az apostol megfogalmazása szerint a „bölcselkedések” *emberi hagyományokhoz, evilág elemeihez tartoznak, és nem Krisztushoz* (Kol 2,8: κατα τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων (kata τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐν kata Crisoston). Majd így buzdít: *Ha Krisztussal meghaltatok a világ elemei számára, miért terhelitek magatokat olyan kötöttségekkel, amelyek csak az evilág szerint élőkre kötelezők... ezek csupán emberi parancsok és rendelések; megtartásuk a bölcsesség látszatát kelti... (2,20-23)* Ahol azonban a veszélyek nem annyira súlyosak, ott Pál apostol nagyobb nyitottságról tanúskodik, mondván: *Minden szabad nekem, de nem minden használ. Minden szabad nekem, de ne váljak semminek rabjává* (1Kor 6,12).

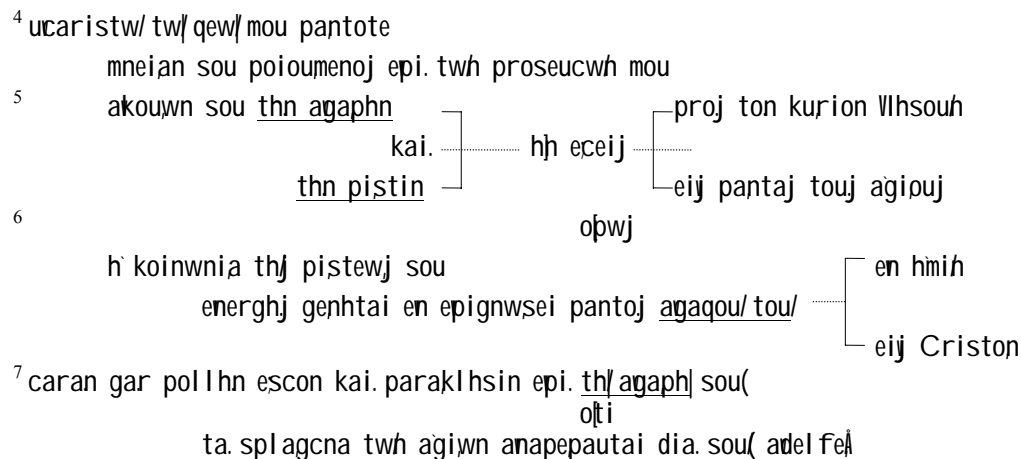
Ugyanerre a megállapításra jutunk, ha az epignwsij következő előfordulását tekintjük a Kolosszei levélben: az egyház tagjai csak a *szeretetlen egyesülve* (2,2: *sumbibasqentej en agaphi*) juthatnak el az istenismeret teljes gazdagságára.²²

Az epignwsij fogalmának élő és dinamikus jellegét világítja meg a mondat második fele, amennyiben közelebbről is meghatározza az istenismeret tárgyát: Isten misztériumát lényegileg Krisztus misztériumával azonosítja (2,2: *eij epignwsin tou/ musthriou tou/ qeou(Cristou)*).²³

Ezek után nem állunk értetlenül az Efezusi levél 4,13-ban olvasottak előtt, ahol *Isten Fia megismeréséről* (*epignwsij tou/ uiou/ tou/ qeou*) olvasunk²⁴ – tudjuk, hogy ez lényegileg megegyezik Isten misztériumának megismerésével.

A Filemonhoz írt levél 4-7. versében szintén előfordul az epignwsij főnév, ráadásul az Ef 1,17-hez hasonló szövegkörnyezetben: *Hálát adok mindenkor az én Istenemnek, amikor megemlékezem rólad imádságaimban, mert hallok a te hitedről és szeretetedről, amely benned van az Úr Jézus és minden szent iránt, (és) azért, hogy a hitben való közösség legyen benned hatékony mindannak a jónak a megismerésére, amely bennünk van Krisztusért.*²⁵ *Sok örömünk és vigasztalásunk volt a te szeretetedben, mert a szentek szíve felüdült általad, testvérem.*

A 4-7. versek irodalmi szerkezetének dinamikáját a következőképpen vázoljuk:

A 6. verset kezdő opwj a 4. vers eucaristew igéjéhez kapcsolódóvá rámutat a hálaadás gyümölcisére, a „minden jó megismerésére”. Isten ugyanis, aki *erejének hatékonysága szerint mindent maga alá vethet* (Fil 3,21: *kata. thn energeian tou/ dunasqai auton kai. upotaxai autw/ ta. panta*) Filemonban is képes *hatékonyan működni* (Filem 6: *energhj genhtai*).

---

²² A kölcsönös szeretet megvalósulásáért küzdve az apostol a továbbiakban így tanít: *Ne hazudjatok egymásnak, mert leveitökötétek a régi embert cselekedeteivel együtt, és felöltöttétek az új embert, aki állandóan megújul Teremtőjének képmására a (teljes) megismerésig* (3,9-10).

²³ A továbbiakban az apostol így buzdít: *Az odafennvalókkal törődjete, ne a földiekkal. Mert meghaltatok, és a ti életetek el van rejtve Krisztussal együtt az Istenben* (3,2-3).

²⁴ ...Míg eljutunk mindnyájan a hitnek és az Isten Fia megismerésének egységére, a felnőttkorra, a Krisztus teljességét elérő nagykorúságra (Ef 4,13).

²⁵ Szövegkritikai megfontolásokat lásd METZGER, B. M.: *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, United Bible Societies, corrected edition, Stuttgart 1975, 657.

Az 5. versben elválaszthatatlanul összekapcsolódik a *szereket* (agaph) és a *hit* (pistij), hogy az „Úr Jézusra és minden szentre” irányuljon.²⁶ A 6. versben az apostol a *hitben való közösség* (h koinwnia thj pistewj)²⁷ hatékonyságáért foházkodik, a 7. versben pedig hálát ad Filemon szeretetéért, amely az egész egyházi közösséget felüdítette.

Az *agaqoj* főnevesített melléknév a rosszal ellentétben szokott szerepelni Szent Pál leveleiben.²⁸ Jelen szövegösszefüggés szerint a megismerés tárgya mindaz a jó, ami *bennünk* (en hmiñ) van.²⁹ Mindaz a jó, amit Filemon is magában hordoz, – hite és szeretete már ezt bizonyítja – Krisztusért (eij Criston) van meg benne.³⁰ A jó fölismerése, valamint annak elismerése, hogy mindez Krisztusért adatott meg számára, a keresztény élet hatékonyságának feltétele: jelen esetben, hogy Filemon testvéri módon bánjon ezentúl a szökött rabszolgával, Onézimusszal.

Az *epignwsij* szó szemantikai mezejét a „Corpus Paulinum”-ra vonatkozó alábbi táblázatban foglaljuk össze:

idézet	vonatkozó valóság
Róm 1,28	<i>Isten (ismeretének következményei az ember viselkedésére)</i>
Róm 3,20	<i>a bűn (az Istentől elszakító hatalom egzisztenciális felismerése)</i>
Róm 10,2	<i>Isten (annak elismerése, hogy Isten igazsága Krisztusban mutatkozik meg)</i>
Ef 1,17	<i>Isten (a bölcsesség és kinyilatkoztatás lelke által)</i>
Ef 4,13	<i>Isten Fia (amely elvezet a krisztusi nagykorúságra)</i>
Fil 1,9	<i>Isten akarata (az apostol imájának és szeretetének gyümölcse)</i>
Kol 1,9-10	<i>Isten és az ő akarata (lelki bölcsesség és belátás révén)</i>
Kol 2,2	<i>Isten misztériuma, Krisztus (alap a szeretet)</i>
Kol 3,10	<i>Krisztus (akit a keresztségben, mint új embert magunkra „öltöttünk”)</i>
1Tim 2,4 2Tim 2,25 2Tim 3,7 Tit 1,1	<i>az igazság (ami az istenfélő életformának felel meg)</i>
Filem 6	<i>a Krisztusért bennünk levő jó</i>

Ha a *gnwsij* szó előfordulásait szintén végigtekintjük a páli írásokban, arra a következtetésre jutunk, hogy ennek jelentése sokkal szerteágazóbb.³¹ A *gnwsij* – *ginwskw* mindig használható az *epignwsij* – *epignwskw* helyett, de ez fordítva nem állítható. Így a két rokon értelmű főnév szemantikai mezejét összehasonlítva, eredményeinket a következőképpen szemléltetjük:

epignwsij	
a Szentlélek megvilágosította emberi értelem	kizárólagos emberi értelem

²⁶ Vö. 2Kor 3,4; 1Tessz 1,8.

²⁷ Vö. Fil 2,1; 3,10; 1Kor 1,9; 2Kor 13,13. HAUCK, F.: „koinwnoj”, in *TWNT* III. kötet, 1990, 805-809.

²⁸ Vö. Róm 2,10; 3,8; 7,13-19; 12,9; 13,3-4; 16,19; Gal 6,9-10; 2Kor 5,10; 1Tessz 5,15.

²⁹ Az apostol mégsem felfuvalkodott, mert annak tudatában él, hogy minden jót Isten művel benne: *Isten kegyelméből vagyok, aki vagyok* (1Kor 15,10; vö. 2Kor 3,5-6).

³⁰ Mindez alapvetően a keresztség gyümölcse (vö. 1Kor 6,19).

³¹ 1. bármiféle ismeret, tudás; 2. a keresztény hittitkok; 3. az ún. gnosztikus tévtanok (vö. 1Tim 6,20). Lásd erről VARGA Zs.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest 1992, 181-182.

gnwšij	
a Szentlélek megvilágosította emberi értelem	kizárólagos emberi értelem

A Timóteushoz írt két lelkipásztori levélben mindössze egyszer fordul elő a ginwškw ige természetfeletti megismeréssel kapcsolatban (2Tim 2,19),³² a többi esetben természetes emberi tudást fejez ki (2Tim 1,18; 3,1). Főnévként, a gnwšij szó mindössze egy alkalommal található, és akkor is negatív értelemben: az apostol határozott szavakkal szólítja fel Timóteust: *Kerüld az istentelen, üres fecsegést és az áltudományok ellenvetéseit (antiqeseij thj yeudwnumou gnwsewj), amelyeket egyesek elfogadva eltévelyedtek a hittől* (1Tim 6,20-21).

A lelkipásztori levelek tanúsága szerint a helyes megismerés az igazságra irányul: *eij epignwsin alhqeijaj* (1Tim 2,4; 2Tim 2,25; 3,7; Tit 1,1). Ez nem csupán intellektuális felismerés, hanem a hitnek és engedelmességnek szinonimájaként küzdelmes életformát feltételez.³³ Valóban, az igaz hit ébren tartja a tiszta lelkiismeretet (vö. 1Tim 3,9), istenfélő életre nevel (vö. 4,7; 6,3), és elkerüli a rosszat (vö. 6,11).³⁴ Az apostol ezt a hitet táplálja áldozatos életével, szavaival és leveleivel; ez vezeti a választottakat istenfélelemre és az örök élet reményét nyújtja (vö. Tit 1,1-2).³⁵

3. Összefoglaló következtetés

Nem csak a természetes, ún. „profán” ismeretek jelentik az emberi megismerés tárgyát. Sőt, az emberi értelem igazi örömét abban a kibontakozásban leli, amely – szellemi természetének megfelelően – nemcsak az adatok és összefüggések tárolására, és újabb meg újabb kombinációjára szorítkozik, hanem amely a Lélek ajándéka folytán minőségileg új meglátásokra jut. Amikor tehát Isten Szentlelke bevilágítja a természetes emberi értelmet, az addigi ismeretek köre természetfölötti ismeretekkel bővül.³⁶

A fenti idézetek egyértelműen bizonyítják azt a meggyőződésünket, hogy

1. az apostol Istentől várja és ezért Istenhez fohászkodva kéri a mind teljesebb istenismeret kegyelmét az egyház tagjai számára;
2. az istenismeret magába foglalja Krisztus misztériumának megismerését;
3. szoros összefüggés mutatkozik a már életre váltott ismeretek, vagyis a szeretet cselekedetei, és a további, mind teljesebb istenismeret között.

Dr. Thorday Attila
06-30-530 62 01
thorday@htk.ppke.hu

³² *Az Úr ismeri övéit* (vö. a Septuaginta szövege szerinti Szám 16,5: *egnw o' qeoj touj ontaj autou*).

³³ Vö. 1Tim 1,18; 4,10; 6,12; 2Tim 4,7.

³⁴ De ördögi, megtévesztő tanítások hatása is érezhető az apostoli egyházban; ezt bizonyítják a Timóteusnak szóló figyelmeztetések: 1Tim 4,1-2; 6,5; 2Tim 2,16; 3,3-8.

³⁵ Annak tudatában, hogy a lelkipásztori levelek hidat képeznek a páli hagyomány és a többi apostol igehirdetésének hagyománya között, végezetül említést teszünk arról, hogy a 2. Péter levélben kétszer találjuk a gnwšij főnevet, mindkétszer racionális tudásra utalva, valamint négyszer találjuk az epignwsij főnevet (1,2.3.8; 2,20), mindannyiszor Krisztus (illetve 1,2-ben Istennek és Krisztusnak) ismeretére vonatkozólag.

³⁶ Vö. CERFAUX, L.: *Le Chrétien dans la Théologie Paulinienne*, Lectio Divina 33, Paris 1962, 464-465.